קובץ
לש"פ אמור
ה'תשפ"א

מאמר ד"ה: ולאחותו הבתולה וגו'
ש"פ אמור ה'תשכ"ד
לקוטי שיחות חלק י"ז אמור ב'
משיח וגאולה בפרשה
ביאורים לפרקי אבות פ"ד

מלוקט ויו"ל ע"י
בית ליובאוויטש פאריז – צרפת
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

בס"ד. ש"פ אמור, כ"ף אייר, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא[1].

ואיתא בזהר[2] [ונתבאר בכמה דרושים, ומהם ד"ה ולאחותו הבתולה תרכ"ט[3], וד"ה זה בביכל מאמרי אדמו"ר הצ"צ, שנפדה לא מזמן בפדיון שבויים, שתוכנו יתבאר להלן], ר' אבא פתח מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'[4], ומבאר, שכתוב זה קאי על הגאולה העתידה מגלות הרביעי, גלות אדום, שאז ילבש הקב"ה לבושי נוקמא על אדום כו', עד דאינון לבושין יסתאבון, הה"ד[5] וכל מלבושי אגאלתי, ומסיים, וכל כך למה, דכתיב ולאחותו הבתולה גו' לה יטמא, בגינה כו' לאקמה לה כו'.

ב) **ולהבין** זה יש להקדים תחילה[6] הידוע[7] שיניקת החיצונים אינה מהספירות עצמם ח"ו, דהיינו מבחי' האורות והכלים (גופים), אלא רק מבחי' הלבושים בלבד, ולא מפנימיות הלבושים, אלא רק מחיצוניות הלבושים בלבד. ועדיין צריך להבין גם בנוגע לבחי' הלבושים, דהנה כתיב[8] וכבודי לאחר לא אתן, והרי הלבושים נקראים כבוד, כפי שמצינו שר' יוחנן קרי למאני' מכבדותי[9], וא"כ אינו מובן איך אפשר שיקבלו החיצונים מבחי' הלבושים. אך הענין הוא, שיניקתם היא מהלבושים דספירת החסד דוקא, דכיון שהחסד שלמעלה הוא באופן של השפעה בלי גבול, לכן מהלבושים דחסד אפשר שגם החיצונים יקבלו יניקה. וכמו שמצינו באברהם שאמר[10] לו ישמעאל יחי' לפניך, והיינו, שכיון שענינו של אברהם הוא ספירת החסד, הנה מצד זה יש נתינת מקום גם לישמעאל כו'. ומצד זה אפשר להיות יניקה לקליפות כו', שהם מנגדים על הוי' ועל משיחו, ועל עם ישראל, ועד שנעשה ענין הגלות

---

1) פרשתנו כא, ג.
2) ח"ג פט, א.
3) סה"מ תרכ"ט ע' קפו ואילך. וראה בהנסמן שם.
4) ישעי' סג, א.
5) שם, ג.
6) ראה ד"ה זה במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' רט ואילך.
7) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"ג. מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' רמח ואילך. ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ג ע' תתקעג ואילך.
8) ישעי' מב, ח.
9) שבת קיג, סע"ב.
10) לך לך יז, יח.

כו׳. ולכן, בכדי שתהי׳ הגאולה מן הגלות ותתבטל יניקת החיצונים, צריך הקב״ה להתלבש בלבוש של נצח, שהוא מצד מדת הדין והגבורה, לעמוד נגד השונא וללחום עמו ולנצחו כו׳, וכמ״ש[11] מדוע אדום ללבושיך, שהקב״ה יתלבש בלבושי דין וגבורה (אדום), לבושי נוקמא, ועי״ז תתבטל יניקת החיצונים. וזהו גם מ״ש[5] ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי, נצחם היינו מה שקיבלו יניקה עד עתה מבחי׳ לבושי החסד, שזהו״ע מדת הנצח שהיא ענף החסד. אך ע״י ניצוח המלחמה מצד בחי׳ הנצח של דין, אזי יצא מהחיצונים מה שקיבלו מבחי׳ נצח של חסד. וזהו ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי, שהו״ע ההתלבשות בבגדי נקם בשביל לבטל ולהוציא יניקת החיצונים. ובפרטיות יותר, הנה בתיבת אגאלתי יש ב׳ פירושים. הא׳, לשון גיעול ומיאוס. והב׳, לשון גאולה ופדות. והיינו, שעי״ז שכל מלבושי אגאלתי בבחי׳ גיעול ומיאוס, ללבוש בגדי נקם לבטל יניקת החיצונים, אזי נעשה גאולה ופדות ללבושים של חסד שמהם נמשכה תחילה היניקה לחיצונים, והיינו, שמה שנמשך להם מבחי׳ הלבושים של חסד, ישוב ויתעלה ויוכלל במקורו ושרשו. וזהו ענין חמוץ בגדים[12], דהנה, מבואר במק״א[13] בפירוש מ״ש[14] ולו יקהת עמים, דיקהת הוא מלשון אסיפה וקיבוץ[15], ומ״מ נאמר הלשון יקהת, מלשון קיוהא, שהו״ע חריפות וחמיצות, כמו עד״מ העושה מטעמים מדברים חריפים וחמוצים כו׳, דאתהפך מרירו למיתקא. וזהו גם ענין חמוץ בגדים, דהיינו החמיצות והחריפות שנעשה מהבירור וההעלאה של היניקה שנמשכה תחילה לחיצונים, בדוגמת דברים חריפים וחמוצים שמתבררים ונהפכים לטוב, והיינו, שעי״ז נעשה עילוי בבחי׳ לבושי הקדושה עוד יותר מכמו שהי׳ קודם. ועז״נ[5] פורה דרכתי לבדי גו׳, היינו, שהקב״ה בכבודו ובעצמו צריך להתלבש בלבושי נוקמא להלחם עם הקליפות כו׳. וע״ד שהי׳ ביציאת מצרים, שהגאולה היתה ע״י הקב״ה בכבודו ובעצמו, כדרז״ל[16] אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא השליח אני הוא ולא אחר, כי כל בחינות אלו (מלאך שרף שליח ואחר) אפשר שהיו נבלעים בהקליפות ח״ו[17], ולכן הוצרכה להיות היציאה ממצרים ע״י הקב״ה בכבודו ובעצמו.

---

11) ישעי׳ סג, ב.
12) ראה אוה״ת פרשתנו ס״ע קנא ואילך.
13) ראה לקו״ת במדבר א, ג. נשא כב, ג. כד, ד.
14) ויחי מט, י.
15) ראה רש״י עה״פ.
16) הגדה של פסח פיסקא ויוציאנו.
17) ראה סידור האריז״ל במקומו. לקו״ת צו יב, ג. טז, א. ועוד.

ג) **וממשיך** בזהר שם: וכל כך למה, דכתיב ולאחותו הבתולה גו' לה יטמא באינון לבושין דנוקמא דזמין לאסתאבא כו' בגינה כו' לאקמא לה כו', והיינו[18], שהסיבה לכך שהקב"ה משפיל את עצמו להתלבש בלבושין דנוקמא ולירד למקום הטומאה והקליפות ולבטל יניקת החיצונים כו', אע"פ שהקב"ה נקרא כהן, כמארז"ל[19] אלקיכם כהן הוא, הרי זה בשביל כנסת ישראל, כדי לגאול את ישראל מהגלות. וכדאיתא במדרש[20] גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה כו' במקום טומאה בשביל לגאלן, משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות, אומר מה אעשה, לטמא את עצמי אי אפשר, ולהניח תרומתי אי אפשר, מוטב לי לטמא את עצמי פעם אחת כו' ולא אאבד את תרומתי, כך אבותינו היו תרומתו של הקב"ה, שנאמר[21] קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, והם בגלות בבית הקברות, ולכן מוטב לטמא את עצמו כביכול, בכדי לגאול את ישראל. וזהו לה יטמא, בגינה, שהקב"ה יורד במקום הטומאה בשביל כנס"י, שהיא בבחי' אחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש*.

ובפרטיות יותר מבאר הכתוב (במעלת כנס"י שבגלל זה לה יטמא) ג' ענינים, אחותו, הקרובה אליו, אשר לא היתה לאיש[27].

---

*) ואף שהקב"ה הוא כהן גדול[22], שאסור לו ליטמא גם לאחותו[23] — הרי המבואר כאן שהקב"ה יורד למקום הקליפות ומיטמא כו', קאי על בחי' כהן הדיוט שלמעלה, בחי' ז"א, שבו הו"ע המלחמה דאדום ללבושיך, וכמובן בזהר[24], משא"כ כהן גדול שהוא בחי' אריך או חכמה וכו' (ראה ביאוה"ז ס"פ לך ובדרושי חנוכה בכ"מ), שהם למעלה מהשתלשלות, אינו בענין אדום ללבושיך (בחי' ז"א), ובמילא אין בזה מלכתחילה ענין טומאה כו'[25].

ועפ"ז מתורצת גם קושיית מהרש"א[26] (סנהדרין שם) הלא הוא ית' מכונה לכהן גדול שאסור לטמא אפילו לבן — כי כה"ג הוא בחי' אריך כו'.

---

18) ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קצג. אוה"ת פרשתנו ע' קנג.

19) סנהדרין לט, א.

20) שמו"ר פט"ו, ה.

21) ירמי' ב, ג.

22) ראה זח"ג יז, ב.

23) וראה ג"כ מ"ש מהר"ש מאוסטראפאלי — נדפס בליקוטי שושנים שבסו"ס קרניים.

24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' רט: "לעתיד זמין קוב"ה — שהוא בחי' ז"א שעליו נאמר ה' איש מלחמה כו' — ללבוש לבושי נוקמא כו'" (המו"ל).

25) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 153 ואילך (גם ממאמר זה).

26) כן הלשון בלקוטי שושנים שם. וכנראה כוונתו לזה שהמהרש"א מתרץ (על קושיית התוס' "היאך נטמא") תירוץ אחר מתירוץ התוס' "דישראל נקראו בנים למקום", לפי שקשה לו שכה"ג אסור להטמאות לבניו.

27) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח שם ס"ע ריב ואילך.

והענין בזה, דהנה, מ"ש הקרובה אליו הרי זה ע"ד מ"ש לעיל מיני' כי אם לשארו הקרוב אליו[28], זו אשתו[29]. ופי' הכתוב ולאחותו גו' הקרובה אליו הוא ע"ד מ"ש[30] ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא, כידוע[31] שלמעלה ישנו ענין היחוד גם באחותו. והיינו, שיש מדריגה בכנס"י כפי שהיא בבחי' אחותו בלבד, ויש מדריגה בכנס"י כפי שנעשית גם הקרובה אליו, בחי' אשתו. והחילוק ביניהם[32], שאחותו מורה על האהבה הטבעית, וכמו אח ואחות שאהבתם היא טבעית מצד תולדתם, ולא שייך בה הפסק ושינוי, והו"ע עבודת הצדיקים, שממשיכים מבחי' לא שניתי[33]. אמנם, הקרובה אליו, זו אשתו, הרי הקירוב והחיבור ביניהם אינו מצד טבע תולדותם, שלכן שייך בזה הפסק כו', אבל לאידך יש בזה מעלת החידוש, שבזה הוא עיקר התענוג, כידוע[34] שתענוג תמידי אינו תענוג בערך התענוג שהוא באופן של חידוש, ובעבודה הו"ע עבודת הבעלי תשובה. וכיון שבכל אחד מב' סוגי העבודה דצדיקים ובעלי תשובה יש מעלה שאינה בזולתו, לכן צ"ל ב' הענינים, אחותו והקרובה אליו. וממשיך בכתוב, אשר לא היתה לאיש, דקאי על עשו שנקרא איש שדה[35], והיינו, שגם בזמן הגלות כו' לא היתה לאיש, כי גם בשעת החטא היא באמנה אתו ית' (כמבואר בתניא[36]). ובשביל ג' ענינים אלו שבכנס"י (אחותי — מעלת הצדיקים, הקרובה אליו — מעלת בעלי תשובה, ואשר לא היתה לאיש — שגם בשעת החטא היא באמנה אתו ית'), הנה לה יטמא, שהקב"ה יורד למקום הטומאה בכדי לגאול את כנס"י.

ומוסיף בהמאמר ענין נפלא (אַ געוואַלדיקן ענין), שירידת הקב"ה למקום הטומאה היא בשביל לגאול את ישראל דוקא, ולא בשביל בירור והעלאת ניצוצות הקדושה[37], והיינו, שבשביל לברר את הניצוצות שנפלו בהקליפות לא הי' יורד למקום הטומאה[38], אלא רק לה

---

28) ראה זהר פרשתנו פט, א ובפי' המק"מ — הובא באוה"ת פרשתנו ע' קנ.

29) יבמות כב, ב.

30) קדושין כ, יז.

31) ראה סידור עם דא"ח קג, ב ואילך. קה, ד ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תרומה ג, ד. וראה זח"ג עז, א־ב. — הובא באוה"ת פרשתנו שם.

32) ראה גם לקו"ת ר"פ בהר. סה"מ תרכ"ט ס"ע קפו ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' קמט ואילך. כרך ב' ע' תקעח ואילך.

33) מלאכי ג, ו.

34) ראה לקוטי אמרים להרב המגיד מא, ב. מאמרי אדה"ז ענינים ע' תיד. ובכ"מ.

35) תולדות כה, כז.

36) פכ"ד.

37) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' קנג.

38) חסר קצת — הטעם שלא הי' יורד בשביל בירור רפ"ח הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים. וראה אוה"ת שם: "כי השבירה רק בבחי' שם ב"ן, ורפ"ח גימ' שם, שהוא רק הארה" (המו"ל).

יטמא, כי כנס"י נקראת אחותו והקרובה אליו כנ"ל, אך כאשר לה יטמא, כשיורד לגאול את ישראל, הנה עי"ז יעלו הניצוצים ג"כ. וכהמשל במדרש[39] למי שאבדו לו פרוטות, שמצד עצמם אין כדאי לטרוח עליהם לחפשם, אלא ע"י שאבדו לו מרגליות ג"כ באותו המקום, שמוכרח לחפשם, הנה עי"ז ימצא הפרוטות ג"כ.

ד) **ומסיים** בזהר שם: אמרו ישראל לישעי' מאן הוא דין דיעביד כל כך, פתח ואמר אני[4] מדבר בצדקה רב להושיע כו'. והענין בזה, דהנה, אני הוא בחי' ז"א, ואני מדבר בצדקה הוא המשכת בחי' ז"א בבחי' דיבור ובבחי' צדקה, דהיינו בחי' המלכות, שזוהי ירידת הקב"ה (ז"א) בבחי' המלכות בכדי לירד למטה ולגאול את ישראל. וטעם הדבר[40], לפי שבחי' המלכות עצמה היא מלאה גבורות, כידוע שעיקר בנינה מהגבורות, ולכן על ידה אי אפשר להיות הגאולה, כי אם ע"י המשכת הז"א במלכות דוקא, כי החסדים דדכורא ממתיקים הגבורות שבבחי' המלכות. וזהו ענין הצדקה, כי המלכות עצמה נקראת צדק (בלא ה'), וענין צדקה בה' נעשה ע"י המשכת ה' חסדים דז"א שממתיקים את הדינים דמלכות[41].

---

39) ראה דב"ר פ"ב, ט.

40) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' ריא.

41) חסר הסיום (המו"ל).

אמור א'

פשוטו של מקרא

מדוע אין רש"י מסתפק בפירוש הפשוט למלים "בכל מושבותיכם" - "שהחדש נוהג בחוצה לארץ"? • מה משמעות הביטוי החריג "נחלקו בו חכמי ישראל"? • כיצד נוטעים בלב בני חו"ל את ההכרה בכך ש"ראשית קצירכם" שייך לקב"ה - שתי שיטות בתורת הנפש

א. על הפסוק[1] "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו גו' עד הביאכם את קרבן גו' בכל מושבותיכם" פירש רש"י: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ[2] ויש אומרים[3] לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה משכבשו וחלקו[4].

והנה, מה שהוצרך רש"י בכלל **לפרש את התיבות "בכל מושבותיכם"**

- דלכאורה, פירושן פשוט - בכל המקומות שבהם יתיישבו בני ישראל (בכל הארצות[5]); יתר על כן: הלשון "בכל מושבותיכם" נאמרה בעוד כמה מצוות[6] (ומהן - לפני הפסוק דידן), וברובא דרובא מהן לא פירשה רש"י[7], ואם כן

1) פרשתנו כג, יד.

2) תו"כ עה"פ. קידושין לז, א. ועוד.

3) קידושין שם.

4) הוספת רש"י "משכבשו וחלקו" [על לשון הגמרא (קידושין שם) "לאחר ירושה וישיבה"] - י"ל [נוסף על - שמפרש מהי "ישיבה"], שהוא לתרץ הלשון "בכל מושבותיכם" גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור:

"לאחרי ירושה וישיבה" ע"ד הפשט אפ"ל גם לאחרי ירושה וישיבה דשבט אחד (ואולי י"ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישראל - דבכמה וכמה ענינים צבור הוא. ואכ"מ), משא"כ "משכבשו וחלקו" היינו לאחרי י"ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א"י (כמשנ"ת בארוכה - לקוטי שיחות ח"ט ע' 154 [במהדורה זו - שיחה א לפרשת תבא ס"ה] ואילך (בביאור פרש"י ר"פ תבוא ע"י"ש)); ולכן נאמר "בכל מושבותיכם", כלומר: לא ב"מושבותיכם" סתם, "לאחר ירושה וישיבה" (שאפ"ל גם בנוגע דשבט אחד*), כי אם "בכל מושבותיכם" דכל ישראל - "משכבשו וחלקו".

*) ואף שהעומר חובת צבור - ראה לקמן הערה 17.

5) לקמן בפסוק יז פרש"י (מתו"כ עה"פ. מנחות פג, סע"ב) "ממושבותיכם, ולא מחוצה לארץ" - אבל "יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו חו"ל, אבל ממושבותיכם לא משמע רק א"י" (שו"ת הצמח צדק יו"ד סרי"ח בתחילתו. וראה רמב"ן כאן פסוק טז בסופו*).

6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג ("לא תבערו אש גו' ביום השבת"). ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ז, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בחג השבועות). שם, לא (איסור מלאכה ביום הכפורים). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).

7) וגם במקומות שמפרש "בכל מושבותיכם" (בא וצו שם**) - הרי אינו כדי לפרש ש"בכל מושבותיכם" פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחו"ל [כי מאי קמ"ל? וכמו שלא פירש"י "בכל מושבותיכם" בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שולי הגליון הב' להערה זו], כי אם לתרץ קושיא בהכתובים שם:

בפרשת בא: קשה לרש"י "דאי קרא אתא שיאכל בכל מושבותיכם . . (ו)הוה ליה לכתוב בכל מושבותיכם בקרא

*) וצע"ק שלא הזכירו בצמח צדק שם. וכן מ"ש בצמח צדק שם "**ואפשר** גם ר"י בר"י במנחות כו' לא פליג רק על פ' מושבותיכם דגבי חדש ולא על פ' ממושבותיכם דגבי שתי הלחם" - הוא ברמב"ן שם.

) וזה שפירש בפרשת מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שסנהדרין (קטנה) נוהגת גם בחו"ל (ובפרט שזהו רק "כל זמן שנוהגת **בא"י" - רש"י שם).

בפרשת ויקרא - ראה שולי הגליון הג' להערה זו.

למה הוצרך רש"י לפרשה כאן? -

הרי זה מובן:

על מש"נ "בכל מושבותיכם" לעיל בפרשת צו[8] (לגבי איסור אכילת דם) כתב רש"י: "לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל מושבות"; ומאחר שחדש אינו חובת הגוף, אלא חובת קרקע - ויתירה מזו: בפשטות איסור חדש תלוי בעומר, שהוא "ראשית קצירכם" מ"קצירה"[9] (של הארץ) - לכאורה צריך לומר שאין הוא נוהג "בכל מושבותיכם".

ולפיכך כתב רש"י שאעפ"כ "יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ": פירוש "בכל מושבותיכם" הוא פשוטו כמשמעו, ופסוק זה אכן בא ללמד שהחדש הוא יוצא מן הכלל[10] - אף שהוא חובת קרקע, בכל זאת הוא נוהג "בכל מושבותיכם", גם "בחוצה לארץ".

ב. אבל צריך להבין: כיון שהפשט הפשוט במש"נ "בכל מושבותיכם" הוא כמו הפירוש (הראשון) ד"יש שלמדו" (- כל ה"מושבות", גם "חוצה לארץ") - למה הביא רש"י גם את הפירוש (השני) ש"בכל מושבותיכם" משמעו (ארץ ישראל בלבד, אך) "לאחר ירושה וישיבה", אשר ע"פ הנ"ל אין לו כל מקום בפשטות הכתובים?

וביותר קשה: כבר נתבאר פעמים רבות, שבמקום שהוסיף רש"י והקדים תחילה - לפני פירוש הפסוק עצמו - שיש בדבר שני פירושים (או כמה פירושים), כוונתו להדגיש בכך שבדרך הפשט הפירושים שקולים (ומה שהקדים פירוש אחד לזולתו הוא משום שאי אפשר לכתוב את שני הפירושים בבת אחת).

וכן הוא גם בנדון דידן: בכך שהוסיף רש"י

של בערב תאכלו מצות" (גו"א שם)***, ולכן מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מצה כזו ש"ראויה ליאכל בכל מושבותיכם";

בפרשת צו: א) לא כתב ש"בכל מושבותיכם" פירושו "בכל מושבות", כי אם לתת טעם וביאור "לפי שהיא חובת הגוף כו'". ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ "למה הוצרך לומר" בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י)****.

8) שם.

***) בראי"ם ושפ"ח שם, שקושיית רש"י היא, דמכיון שמצה היא חובת הגוף הרי **פשיטא** שנוהגת בכל מושבותיכם ולמה הוצרך לומר (וכקושיית הש"ס קידושין לז, ב. וראה ראי"ם שם)

- אבל נוסף על מה שהקשה עליו בגו"א שם, הרי מזה שבשאר מקומות שבהערה הקודמת [לבד דפרשת צו (כבפנים ההערה ושולי הגליון שלאח"ז) ופרשת מסעי (כבשולי הגליון הקודם)] **לא** פרש"י למה נאמר, אף שמצות הנ"ל הן חובת הגוף (וכמו שהקשה בש"ס שם - על כמה מהנ"ל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, טז),

מוכח, דלרש"י - ע"ד הפשט מצינו בכ"מ בתורה שבכל ציווי בפ"ע מפרט כל פרטיו אף אלה שיש ללמדם מציווים הדומים לו (ומהם - שגם סברא הם) - ראה פרש"י לעיל כ, ט בסופו: ופשוטו (דדמיו בו) כו' שהוא גרם כו' - ונשנה זה כמה וכמה פעמים בהציווים שלאחריו (וביניהם כמה שלא נשנו עוד הפעם) זה אחר זה באותה הפרשה, על אחת כמה וכמה בנדון דידן שבאים בהפסק דינים שאינם "בכל מושבותיכם".

****) ומפני **שהוכפל** "בכל מושבותיכם" **באותו** האיסור (דם), שהרי כבר נאמר לעיל בפרשת ויקרא, וכדמוכח ג"כ מזה שעה"פ בפרשת ויקרא (**שקדם** לפרשת צו) **לא** פרש"י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף).

[בראי"ם וגו"א ויקרא שם, שכוונת רש"י שם במש"כ "יפה מפורש בת"כ **כל** הפסוק הזה" - היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר "לדורותיכם בכל מושבותיכם" (מכיון שהוא חובת הגוף), וכבש"ס קידושין שם.

- ועדיין צריך ביאור שבויקרא ציין רק לתו"כ ולא כתב "שהיא חובת הגוף כו'", ובפרשת צו ציין רק לקידושין וכותב "שהוא חובת כו' למה הוצרך לומר". ואכ"מ].

---

9) פרשתנו שם, י. וראה (ע"ד ההלכה) מנ"ח מצוה שב.

10) ועפ"ז תומתק הוספת רש"י "שלמדו מכאן שהחדש"*, ולא כתב בקיצור (כבתו"כ) - "(י"א) שנוהג (בארץ ו)בחוצה לארץ", דלכאורה הרי זהו פירוש הפשוט ד"בכל מושבותיכם" (כבפנים), ולא לימוד מכאן.

ולחידודי י"ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגדלה בא"י שהוציאה לחו"ל (כבירושלמי קידושין פ"א סה"ח. הובא במג"א או"ח סו"ס תפט) - ועפ"ז גם הרווחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע נוהגת רק בארץ - ולכן מדייק רש"י ד"יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ", כלומר: למדים שהחדש (ההתחדשות) הייתה בחו"ל ונוהג בחו"ל (משא"כ בהנ"ל - שההתחדשות הייתה בא"י).

---

*) לשון רש"י בפי' הב' "לא בא אלא ללמד" - ראה לקמן שולי הגליון להערה 26.

והקדים "ונחלקו בו חכמי ישראל" כוונתו להודיע שהפירוש (השני -) "ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה כו'", אינו רחוק מדרך הפשט יותר מהפירוש (הראשון) ש"בכל מושבותיכם" היינו כל המושבות, גם "חוצה לארץ" -

ולכאורה: אפילו אם תמצי לומר שהוצרך רש"י להביא את הפירוש השני [משום שלפי הפירוש הראשון אינו מובן - מפני מה יהיה החדש, שחובת קרקע הוא, נוהג בחוצה לארץ?] - איך אפשר לומר שפירוש זה על "בכל מושבותיכם" ("לאחר ירושה וישיבה") הולם את דרך הפשט במדה שוה לפירוש הפשוט הנ"ל על "בכל מושבותיכם" (שהוא גם פירושו של רש"י בכל מקום[11])?

ג. והביאור בזה:

לגבי האיסור "לסרס שום בהמה וחיה" (שנזכר לעיל בפרשתנו[12]) נאמר בכתוב "ובארצכם לא תעשו". ופירש רש"י: לכך נאמר בארצכם לרבות כל אשר בארצכם שאי אפשר לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחוצה לארץ.

ומכאן נראה ברור שכחו של הכלל "כל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ" גדול כל־כך, עד שגם בפשוטו של מקרא יש להפקיע מפני זה את התיבה "בארצכם" מפירושה הפשוט, כדי שלא תהיה בסתירה לכלל זה[13].

[ואין לומר שכתוב זה הוא בכלל המקומות שבהם מביא רש"י - בגלל קושי בדרך הפשט - דרש המיישב "דברי המקרא דבר דבור על אופניו"[14], שכן רש"י לא הזכיר כאן שהפירוש "כל אשר בארצכם" הוא דרש (ואפילו לא ציין שפירוש זה מקורו בדברי רז"ל[15]) - אלא כתב זאת בסגנון המקובל בפירושו לפשט: לפי דרך הפשט משתנה פירוש "בארצכם" (מפירושו הפשוט) כדי שלא יהיה בסתירה לכלל "כל חובת הגוף וכו'"].

ומזה מובן גם בנוגע לחלקו השני של כלל זה - ש"חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"[16] - שהוא צריך לחול בכל מקום, גם כאשר בדרך הפשט יש צורך לשנות מפני זה את פירוש התיבה (מפירושה הפשוט);

וכן בענינו: רש"י אינו יכול להסתפק בפירוש שחדש "נוהג בחוצה לארץ", מפני שהדבר הוא היפך הכלל ש"חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"; ולפיכך הביא פירוש נוסף על "בכל מושבותיכם" ("לאחר ירושה וישיבה"), כי פירוש זה - הגם שאינו מתיישב כל־כך בתיבות "בכל מושבותיכם", הרי מאידך, אינו בסתירה לכלל הנ"ל (על־דרך הפירוש הנ"ל על "בארצכם לא תעשו").

ד. אמנם, גם פירוש זה אינו מחוור לגמרי[17]

---

11) וגם בפרשת בא שם שפרש"י "זה בא ללמד שתהא ראויה ליאכל בכל מושבותיכם" - הרי חיוב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד הקושיא בהכתוב שם (כנ"ל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ"ל "ראויה ליאכל בכל מושבותיכם".

12) כב, כד.

13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף (קידושין לח, ב) ונאמר (בהר כה, י) "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" [ובקידושין שם, שמטעם זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחו"ל] - ומ"מ לא פירש רש"י כלום. וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהזמן (יובל) גרמא - (ושמיטה) ויובל אינו אלא בארץ.

14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

15) חגיגה יד, סע"ב. שאילתות דר"א פרשתנו סק"ה בסופו (הובא בתוד"ה ת"ל שבת קי, ב). וראה תו"כ עה"פ.

16) לשון הגמרא קידושין לז, א.

17) לפי' זה קשה לכאורה: בפרש"י שלח (טו, יח) הביא הכלל ד"כל ביאות שבתורה . . אינה אלא לאחר ירושה וישיבה" (כ"איך תנא דבי ר"י" - קידושין שם, ב), ומכיון שנאמר כאן (פסוק י) "כי תבואו אל הארץ", הרי גם בלי "בכל מושבותיכם" ידעינן שנוהג "לאחר ירושה וישיבה"* (והוה ליה לתרץ זה בפרשת שלח, עכ"פ).

*) וראה פנ"י קידושין שם, דלמ"ד זה "בכל מושבותיכם" מרבה חו"ל (אף שנוהג רק לאחר ירושה וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשולי הגליון הב' שם.

(וזהו הטעם שהביא רש"י גם את הפירוש "מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ") - כי "בכל מושבותיכם" נאמר בכמה מצוות, ובכל מקום[11] משמעו הוא שהחיוב קיים גם בחוצה לארץ;

ונמצא, שפירוש "בכל מושבותיכם" כאן, "לאחר ירושה וישיבה", הוא יוצא מן הכלל דכל שאר המקומות שבהם נאמר "בכל מושבותיכם"! - ולכן הביא רש"י (גם) את הפירוש הראשון.

ועפ"ז מובן ששני הפירושים בדברי רש"י "שקולים" בדרך הפשט: בשני הפירושים הקושי אחד הוא - ש"בכל מושבותיכם" האמור כאן הוא יוצא מן הכלל: לפי הפירוש הראשון, חיוב חדש בחוצה לארץ יוצא מן הכלל (המקובל גם לפי פשוטו של מקרא) אשר "חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"; ולפי הפירוש השני, פירוש התיבות "בכל מושבותיכם" הוא יוצא מן הכלל דפירוש תיבות אלו בכל שאר מקומות שבתורה (שבהם פירושן הוא - בכל המושבות, גם בחוצה לארץ).

ה. כיון ששני הפירושים "שקולים" בפשט הכתוב, עלול תלמיד ממולח להקשות: מהן הסברות של בעלי הפלוגתא, ולמה לדברי האחד - "בכל מושבותיכם" בא ללמד שהחדש נוהג בחוצה לארץ, ולדברי השני - (רק בארץ) - "לאחר ירושה וישיבה"?

ורמז רש"י להסבר הדבר בדיוק לשונו "(נחלקו בו) חכמי ישראל" - דלא כלשון רש"י הרגילה "(נחלקו בו) רבותינו" (וכיוצא בזה) - כי בזה בא לרמז[18], ש"נחלקו" כאן (לא באופן לימוד פשט הכתובים ("רבותינו"), אלא) בשתי שיטות בדרך ההבנה וההשערה של התכונות ורגשי הלב של בני ישראל - "חכמי ישראל" (וכדלקמן).

והביאור בזה: כל קרבן צריך לעורר בקרב האדם הרגש נפשי מסויים, בהתאם לתוכנו של קרבן זה. לדוגמא: בקרבן חטאת ואשם - רגש של חרטה ותשובה[19], בקרבן תודה - רגש של הודיה לה', וכו'; ולכן מה שנדרש בעת הקרבת הקרבן הוא (לא רק ההקרבה הגשמית, כי אם) גם, בלשון רש"י[20], ש"יכוין את לבו לשמים".

ואין הדברים אמורים בקרבן יחיד דוקא, אלא אף קרבן צבור צריך לעורר בכל יחיד (שחלק מן הציבור הוא) את הרגש שבהתאם לקרבן זה [לדוגמא: בקרבנות צבור המכפרים על (עבירות) היחיד[21] - צריך היחיד להתחרט על החטא].

ומזה מובן גם בענינו: איסור אכילת חדש, אשר טעמו הפשוט הוא כדי ש"ראשית קצירכם" יעלה כקרבן (העומר), צריך לעורר בנפשו של יהודי את ההכרה וההרגשה שבהכרח להביא תחילה לה' את "ראשית" כל מה שברשותו, ורק לאחרי זה יכול להתקיים "תאכלו".

אלא שכיון שהעומר מובא רק מ"קצירה" - מהקציר של ארץ ישראל, וממילא - הדבר מעורר רק את בני ישראל שב(מקומות[22] שמהם

וי"ל: (א) עפמש"כ לעיל (הערה שניה בשולי הגליון להערה 7) דכמה וכמה פעמים חוזר בקרא פרטים ש"ש ללמדם מציווים דומים. (ב) שבא להוסיף "משכבשו וחלקו" שנלמד מ"בכל מושבותיכם", כנ"ל הערה 4. [ואף שהעומר הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט שלאחר ירושה וישיבה בנדון זה היינו לאחרי כיבוש וחילוק - ראה לקוטי שיחות ח"ט [ובמהדורה זו] שם הערה 15 לענין מצות מינוי מלך) - מ"מ היה קס"ד ששייך גם לאחר כיבוש דשבט אחד וחלוקה (וקצירה) דעשרה מישראל, כי מכיון שכבר יש להם "קצירה", חל עליהם חיוב להביא "ראשית קצירכם אל הכהן"]. (ג) מכיוון ד"כי תבואו אל הארץ" נאמר כמה פסוקים לפנ"ז, ולענין עומר - לכן חוזר ואומר "בכל מושבותיכם" (לאחר ירושה וישיבה) עוד הפעם אצל חדש (אף שגם בלי זה לא היה מקום לטעות. וק"ל).

18) ראה גם לקוטי שיחות ח"ט ע' 201 ואילך. לקוטי שיחות חט"ז ע' 398.

19) ראה פרש"י בחטאת הנשיא - ויקרא ד, כב.

20) ויקרא א, יז. משנה סוף מנחות. וש"נ.

21) לדוגמא (לעיל) - שני שעירי חטאת דיום הכפורים (אחרי טז, ה).

22) אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד - הרי עד הרגע דהתחלת (ההכנה ל)הקציר, כל השדות שבא"י אפשר

בא העומר -) ארץ ישראל[23] - עולה השאלה: איך מתעוררת הכרה זו (ש"ראשית קצירכם" של הקב"ה היא) באלו מבני ישראל הנמצאים בחוצה לארץ[24], אשר מקצירם אין מביאין קרבן עומר?

ובזה יש שתי שיטות בין "חכמי ישראל":

שיטה אחת היא, שגם הם אסורים בחדש, וכיון שאכילת חדש נאסרה עליהם עד ליום הבאת העומר (בארץ ישראל), הדבר יזכיר להם ויעוררם לבוא אל ההכרה הנ"ל (שה"ראשית" של הקב"ה היא) אף שאין העומר בא מן הקציר שלהם.

והשיטה השניה היא, דאדרבה: הדרך לעורר בהם הרגש זה היא לא ע"ז שיהיו אסורים בחדש, כי אם להיפך - זה גופא שהשדות של בני ישראל שבחוצה לארץ אינם בגדר הבאת העומר (וממילא - אינם באיסור חדש), מעורר בהם את ההכרה בשפל מצבם (עד שאינם ראויים להקרבת העומר (וממילא - אינם ראויים לאיסור חדש)); וההכרה בשפל מצבם תעורר בהם תשוקה, שיהיה בנפשם ביתר שאת הרגש שמעורר העומר אצל בני ישראל שבא"י.

ו. ע"פ הנ"ל יש לבאר גם (בפנימיות[25] הענינים) את הטעם שהקדים רש"י את הפירוש שהחדש נוהג בחוצה לארץ לפירוש שהחדש אינו נוהג אלא בארץ:

[ואע"פ שבגדון דידן שני הפירושים שקולים בדרך הפשט, ומה שהקדים רש"י פירוש אחד לזולתו הוא משום שאי אפשר לכתוב שני פירושים בבת אחת - בכל זאת, כיון שכל ענין בתורה הוא בדיוק, מובן שיש מעין טעם, על־כל־פנים בפנימיות הענינים[26], לכך שהקדים רש"י פירוש אחד לזולתו].

החילוק בין שני האופנים בפעולתם והשפעתם על בני ישראל:

האופן הראשון - ע"ז שנאסרו באכילת חדש - השפעתו היא על האוכל, על הגוף והנפש הבהמית[27], כי האיסור לאכול מאכל מסויים אינו פוגע כל־כך בנשמה, אלא בעיקר בגוף והנפש הבהמית.

האופן השני - ע"ז שנשללו מ(הקרבת) העומר ומ(איסור) חדש, והדבר מעורר בהם את התשוקה להתעלות ולהגיע אל ההרגש

שיביאו מהן העומר וגם - בפועל.

והרי מביאים אותו לבית המקדש לכן הברכה שע"ז וכן זו שע"י כל קרבנות ציבור - נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי החג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

וי"ל שזהו ע"י נתינת מחצית שקל שזהו גם מחו"ל, ולאומות העולם (כדלעיל) - כיון שנכללים ב"בראשית" בשביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טז, א): בד' פרקים העולם נידון כו' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו'.

ולהעיר דבית המקדש בא"י דוקא - ובכ"ז כל התפלות עולות דרכו - ראה תפלת שלמה (מלכים־א ח, מד. מח) - ועד שתמיד כל הימים נצטוו לפנות לצדו (טושו"ע ושו"ע אדמו"ר הזקן או"ח ר"ס צד).

23) ע"ד ההלכה י"א דכיון שחדש בחו"ל דאורייתא היא אקרובי נמי מקרבינן (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) - אבל בפשוטו של מקרא, קרבן עומר הוא "(וקצרתם את) קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר ראשית קצירכם גו'".

24) דפשיטא שאף שהברכה מלמעלה נמשכת גם עליהם (כדלעיל הערה 22) - בכדי שתהיה פעולה והרגשה בנפשם צ"ל מעשה שלהם שיעורר.

ודוחק גדול לומר שתספיק ספירת העומר שבדיבור, ועל אחת כמה וכמה שאין די בהפרשת מחצית השקל.

25) ראה הערה הבאה - ביאור גם בפשטות.

26) ובגדון דידן י"ל גם בפשטות*, שמקדים הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהתיבות "בכל מושבותיכם" בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות הכוונה בהיתור ד"בכל מושבותיכם" שבא לרבות בהחיוב (ולא למעט** - שהוא רק "לאחר ירושה וישיבה"). (ג) נמצא בתו"כ על אתר.

27) להעיר ממחז"ל (חגיגה טז, א): שלשה כבהמה - אוכלין ושותין כבהמה כו'.

*) וראה לקמן הערה 30.

**) ויומתק עפ"ד אריכות לשון רש"י "(ויש אומרים) לא בא אלא ללמד כו'".

שישנו בבני ארץ ישראל, וביתר שאת - נוגע בנפש האלקית[28], שבה דוקא נוצרת תשוקה זו להתעלות ("רוח גו' האדם העולה היא למעלה"[29]).

ועפ"ז מובן הסדר בדברי רש"י: ההתחלה, הפירוש הראשון - התחלת העבודה, היא כאשר הגוף והנפש הבהמית עדיין בתקפם, ויש צורך לעשות פעולות המשפיעות על הגוף והנפש הבהמית; ורק לאחר מכן אפשר להגיע אל הדרגא הבאה, הפירוש השני - לפעול על הנפש האלקית.

ז. החילוק בין שני פירושי רש"י אלו אינו רק בנוגע לחוצה לארץ (אם נוהג שם איסור חדש אם לאו), אלא גם בנוגע לארץ ישראל גופא - אם איסור חדש שבארץ ישראל התחיל רק "לאחר ירושה וישיבה" (כמו הפירוש השני) או אף קודם ירושה וישיבה (כמו הפירוש הראשון[30], ש"בכל מושבותיכם" לא בא אלא "ללמד שהחדש נוהג בחוצה לארץ").

וע"פ הביאור הנ"ל יובן כיצד שני חילוקים אלו תלויים זה בזה, שהרי גם החילוק בעבודת ה' בין שני האופנים והשיטות הנ"ל, אינו רק בשייכות לבני ישראל שבחוצה לארץ אלא גם בנוגע לאלו שבארץ ישראל:

לפי השיטה הראשונה (הפירוש הראשון) - המדגישה בעיקר את העבודה להשפיע על הגוף והנפש הבהמית של יהודי ולעוררם - הרי גם בארץ ישראל, הכרה זו ש"ראשית קצירכם" שייכת לה' באה בעיקרה לא מצד העומר (ההקרבה לה'), אלא מצד איסור אכילת חדש שהשפעתו היא על הגוף והנפש הבהמית.

ולכן, לפי שיטה זו, איסור חדש התחיל מיד משנכנסו לארץ ישראל - עוד קודם שהתיישבו בקביעות ("ירושה וישיבה") בארץ־הקודש, אשר אז נעשה הדבר סדר הנהגה קדושה, מקדושת הנפש האלקית - כי דרך זו להביא להכרה הנ"ל (ע"י ההשפעה וההזזה בגוף והנפש הבהמית) שייכת גם בתחילת העבודה (קודם "ירושה

---

28) ע"ד ב' עניני התבוננות שצ"ל קודם התפלה כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה - רוממות הא־ל ושפלות האדם (רמ"א או"ח רסצ"ח) - ד"רוממות הא־ל" פועלת על נפש האלקית העולה למעלה, והיא חלק ד"הא־ל" דבזה עסקינן; "שפלות האדם" פועלת על נפש הבהמית היורדת למטה.

29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.

30) ראה קידושין לז, סע"ב ואילך. תו"כ ר"פ בהר. ועוד. וע"פ משנ"ת בפנים דיש קדימה לפירוש הא' - יובן פרש"י ביהושע ה, יא* שמפרש רק אליביה דפירוש זה.

ואף שבפרשת שלח (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי (תבא וכו') הכוונה ל"לאחר ירושה וישיבה" וכאן (פסוק י) הרי נאמר "כי תבואו גו'"** - י"ל:

1) כמדובר כמה פעמים - שבכ"מ מפרש רש"י אליבא דפי' אחד שהובא במקום אחר בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אתי (גם) לפי' הב' שברש"י כאן).

2) כיון שתיכף לאחר "כי תבואו" נאמר "וקצרתם" - ה"ז ע"ד פרשת שלח שם שנאמר "והיה באכלכם" שלכן "בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה (תיכף) נתחייבו בחלה" [ועפ"ז תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם (על לשון הספרי) "ואכלו מלחמה"].

3) שאני "כי (תבואו)" הנאמר בעומר, שאפילו "אם" הנאמר בו פרש"י (ויקרא ב, יד) שכוונתו חובה.

---

*) זה (שבט"ז ניסן הקריבו עומר) מפורש גם בפרש"י עה"ת לעיל - בשלח טז, לה סד"ה אל קצה ארץ כנען (והוא הכתוב שהובא בקידושין שם) - אבל אינו ראיה לכאן: א) שם עיקר כוונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירשו כו'. ב) לשלול מן, ולא חדש. ג) פשטות הלשון "עד בואם אל קצה" הוא רק תיכף ומיד. ולפרש אחרת מוכרח להקדים כמה וכמה ענינים שנלמדים לאח"ז - בכתוב ובחד"ל, ד) דרך רש"י לתרץ סתירה כשבאה, ולא - בכתוב הא' להודיע שלאח"ז תהיה סתירה ותירוצה. ועוד.

**) וראה פנ"י שהובא לעיל שולי הגליון להערה 17.

בהמקנה קידושין שם כתב, ד"כי תבואו" קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא, ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נוהג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש נוהג מיד בכניסתן לארץ דהאיר המזרח מתיר) - אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כנ"ל בתחילת השיחה.

וישיבה");

דבר זה אפשרי אלא "לאחר ירושה וישיבה".

משא"כ לפי השיטה השניה, שהדבר העיקרי המביא את בני ישראל להכרה הנ"ל הוא הקרבת העומר שהשפעתה היא על הנפש האלקית - אין

(משיחת ש"פ אמור תשל"ז - לקוטי שיחות חלק יז, אמור ב בתרגום ללשון הקודש)

גאולה בשובה ובנחת

יתקיים מיד "ושבתה הארץ שבת לה'"

הכניסה לארץ בגאולה העתידה לא תהיה באופן של כיבוש ומלחמה, כבכניסה לארץ בפעם הראשונה, שבע שכבשו ושבע שחלקו – אלא מתוך מנוחה, "בשובה ונחת", ותיכף ומיד.

ונוסף לזה, לא יצטרכו לעבודה ד"שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך" – שהרי "עתידה ארץ־ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת", אשר עם היותם "גלוסקאות וכלי מילת" שיצאו מ"הארץ" (לא מהשמים), מכל־מקום, לא יהיה צורך בפעולה טבעית כדי להשיגם, מכיוון שארץ־ישראל תוציאם בדרך נס, כך שלא יהיה צורך להמתין משך זמן...

ועל־פי זה, בכניסה לארץ בגאולה העתידה – מכיוון שלא יצטרכו להמתין לכיבוש וחלוקה, ולשש שנים של עבודה בשדה ובכרם – הרי תיכף ומיד "ושבתה הארץ שבת לה'" כפשוטו; ורק לאחרי זה, מכיוון שצריך להיות דירה בתחתונים דווקא, יהיה גם "שש שנים תזרע שדך" – באופן ד"ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר איכריכם".

וגם עניין זה שייך במיוחד לרשב"י, בעל ההילולא של ל"ג בעומר – על־פי המסופר בחז"ל שרשב"י היה "מלומד בניסים" (שלכן שלחוהו לרומי כו'), ועד כדי כך, שאצל רשב"י לא היה עניין של חורבן וגלות (כפתגם אדמו"ר הזקן), ועוד ועיקר, כאמור, ש"בהאי חיבורא דילך . . יפקון ביה מן גלותא ברחמים", שאז יהיה "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת לה'" – כפשוטו ממש.

(משיחת שבת פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר, ה'תשמ"ז – התוועדויות תשמ"ז, כרך ג, עמ' 275, 279 – בלתי מוגה)

"בהר" – בלימוד התורה שעל־ידי משיח

מבואר בדרושי חסידות (לקוטי־תורה צו יז, א. ועוד) שמשיח צדקנו ילמד תורה לכל העם כולו, כולל האבות ומשה רבינו, כמו שכתוב במשיח "ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מאברהם ויצחק וכו' – מכיוון שמשיח צדקנו יגלה פנימיות התורה, ש"יש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית".

דהנה, בנוגע לנגלה דתורה – מצינו בהלכות תלמוד־תורה לאדמו"ר הזקן שישנו מושג של לימוד כל התורה כולה (פרטי דינים מיוחדים לפי שכבר למד את כל התורה כולה), ועל־אחת־כמה־וכמה בנוגע למשה רבינו – "משה קיבל תורה מסיני" – שבוודאי למד כל התורה כולה.

ולכן, בנוגע לנגלה דתורה – לא שייך לומר שמשיח צדקנו ילמד את משה רבינו והאבות כו', מכיוון שכבר למדו את כל התורה כולה; מה־שאין־כן בנוגע לפנימיות התורה – שהיא "ארוכה מארץ מדה, ויש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית".

ועל־פי זה – עניין ההליכה מחיל אל חיל דלעתיד לבוא, כולל הגילוי דפנימיות התורה על־ידי משיח צדקנו באופן של "עליות רבות לאין קץ ותכלית" – הרי זה על דרך עניין "בהר", מכיוון ש"הר" עניינו צמיחה וגידול, כנ"ל.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת בהר־בחוקותי, מברכים החודש סיוון ה'תשמ"ג. התוועדויות תשמ"ג, כרך ג, עמודים 1455־1456)

פרקי אבות

והווי שפל־רוח בפני כל אדם

רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה, והווי שפל־רוח בפני כל אדם, ואם בטלת מן התורה – יש לך בטלים הרבה כנגדך, ואם עמלת בתורה הרבה – יש שכר הרבה ליתן לך (פרק ד, משנה י)

פירש רבנו עובדיה מברטנורא:

והווי שפל־רוח בפני כל אדם - ללמוד אפילו ממי שהוא קטן ממך בחכמה.

פירש כ"ק אדמו"ר:

והווי שפל־רוח בפני כל אדם - אדמו"ר הזקן (כאן, בסידור) העדיף את הגרסה "בפני כל אדם" על הגרסה "בפני כל **ה**אדם".

בטעם הדבר יש לומר:

בשתי דרכים כלליות אפשר להגיע לשפלות־רוח לפני הכול.

הראשונה - להתבונן בזה שכל אחד ואחד מקבל שלמות מחברו דווקא, וגם אם הוא נעלה מחברו, עדיין הוא צריך לו, כי כל ישראל הם קומה אחת שלמה וכל איבר שבה משלים את חברו (ואפילו הרגליים משלימות את הראש, כי על־ידן הראש מגיע למחוז־חפצו). התבוננות זו מביאתו להיות שפל־רוח לפני כל אדם מישראל.

הדרך השנייה היא - להתבונן בזה שהוא גרוע אפילו מרשע, כי ייתכן שהלה חטא משום שהנסיבות הביאוהו לזה, או שיצרו גדול במיוחד; ואילו הוא גרוע ממנו בהרבה. התבוננות זו מביאתו להיות שפל־רוח גם לפני נכרים (כי ייתכן שימצא בעצמו שאינו נזהר בכמה עניינים שבהם זהיר גם הנכרי).

הבדל נוסף בין שני סוגי ההתבוננות הללו: הראשונה אמנם מביאה לשפלות־רוח, אבל לא לעצבות. שהרי "חשבון" זה אינו מורה על פחיתות ערכו, אלא שהוא זקוק לחברו. ואילו ההתבוננות השנייה מביאה גם לעצבות, או על־כל־פנים למרירות.

ושתי הגרסאות במשנתנו מכוונות כנגד שני סוגי ההתבוננות הללו: "בפני כל אדם" קאי על בני־ישראל בלבד, כמאמר רז"ל "אתם קרויים אדם". לעומת זאת, "בפני כל **ה**אדם" כולל גם את אומות־העולם.

ולכן בחר אדמו"ר הזקן בגרסה (התבוננות) הראשונה, כי התבוננות זו אינה מביאה לידי עצבות, והרי עבודת ה' צריכה להיות בשמחה.

לאור האמור מובן גם מה שבספר התניא (ריש פרק ל) בחר אדמו"ר הזקן בגרסה (התבוננות) השנייה - "בפני כל **ה**אדם":

מדובר שם בעצה לטמטום הלב, היינו שהאדם אינו יכול להילחם עם יצרו "מפני כבדות שבלבו", ולכן צריכים להכניע "כבדות" זו בדבר שהוא במינה ובדוגמתה - מרירות ועצבות (ששורשם מנוגה).

(ליקוטי־שיחות, כרך ד, עמ' 1212. ביאורים לפרקי־אבות פרקים א־ה, עמ' 204־201)

לע״נ
ר׳ **צבי הירש** בר׳ **חיים שאול** ע״ה
טובנבלאט

נלב״ע בליל ש״ק
כט׳ אדר ה׳תשפ״א

הנהיג וחינך את משפחתו ברוח חסידי
ובהתקשרות לרבי נשיא דורנו

ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

נדבת משפחתו שיחיו